

PARTNERSTVO OBITELJI I PREDŠKOLSKE USTANOVE KAO POTPORA RODITELJSTVU

DIANA NENADIĆ BILAN
JADRANKA MATOV
Sveučilište u Zadru
Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja

UDK: 373.24.018.26
Pregledni članak
Review article

Primljeno
: 2014-12-12
Received

SAŽETAK

Složenost uvjeta u društvenom, političkom i gospodarskom području stvaraju nepovoljno ozračje u kojem se suvremena obitelj susreće s brojnim izazovima, a posebice roditelji u obnašanju svojih roditeljskih zadaća. Roditelji trebaju adekvatnu društvenu potporu i formalnih i neformalnih izvora društvene potpore. Kako bi se realizirao holistički pristup društvenoj potpori roditeljima, potrebno je uspostaviti partnerske odnose između roditelja i relevantnih čimbenika društvenog konteksta, odnosno integrirati sve sustave (zdravstvo, predškolski odgoj i obrazovanje, socijalnu skrb i civilni sektor) u funkciji potpore roditeljstvu. Tu posebnu zadaću imaju predškolske ustanove od kojih se očekuje prepoznavanje potreba djece i roditelja, kao i motiviranje i uključivanje roditelja u partnerske odnose s djelatnicima predškolskih ustanova.

KLJUČNE RIJEČI: *rani i predškolski odgoj i obrazovanje, roditeljstvo, partnerstvo*

DRUŠTVENE OKOLNOSTI, OBITELJSKA I SOCIJALNA POLITIKA

U Hrvatskoj su socijalni problemi značajno porasli nakon tranzicije i ratnih zbivanja, kojih se posljedice snažno i danas osjećaju. Ionako tešku društveno-gospodarsku situaciju još više otežava globalna ekonomska recesija. Nezaposlenost u Hrvatskoj, kao i u drugim zemljama u tranziciji, najviše se povezuje s preustrojem društveno-političkog uređenja, lošom privatizacijom, niskom uspješnošću privrednog sustava, neučinkovitim privatnim sektorom te radom u sivoj ekonomiji. Republika Hrvatska ima razmjerno niske stope aktivnosti i zaposlenosti¹, pogotovo za žene, mlade i starije osobe (Bejaković i Gotovac, 2011). Posebice zabrinjava niska zaposlenost mladih ljudi koji se nalaze u dobi stupanja u brak i zasnivanja obiteljskih zajednica, što negativno

---

¹ Prema Državnom zavodu za statistiku, stopa registrirane nezaposlenosti za muškarce u listopadu 2014. iznosi 18,7%, a za žene 21,1% (Mjesečno statističko izvješće, 2014).

utječe na osobni, bračni, roditeljski i obiteljski kontekst. Suvremeni kontekst ljudskog rada karakteriziraju visoka nezaposlenost, povećana mobilnost radne snage, privatizacija i restrukturiranje radnih organizacija. Na osobnoj razini navedeno se odražava u smanjivanju gotovo svih izvora sigurnosti vezanih uz zaposlenje (Maslić Seršić i Trkulja, 2009).

Negativna zbivanja u političkom i ekonomskom području postigla su, između ostaloga, raslojavanjem društva i osiromašenjem građana. Siromaštvo se počinje intenzivnije istraživati tek u novije vrijeme, a prvi cjeloviti program za borbu protiv siromaštva Vlada Republike Hrvatske usvaja 2002. godine. U Hrvatskoj se trenutno program opće socijalne pomoći naziva zajamčenom minimalnom naknadom. Osnovicu na temelju koje se izračunava iznos zajamčene minimalne naknade određuje Vlada Republike Hrvatske, a do donošenja nove odluke o visini osnovice na snazi je odredba prema kojoj je trenutna visina osnovice 800 kuna (Zakon o socijalnoj skrbi, 2013). Prema istraživanju Ureda UNICEF-a za Hrvatsku (2013), skupina roditelja najnižega socioekonomskog statusa izdvaja se kao posebno ranjiva jer se u njoj uočava kumuliranje činitelja rizika te izostanak činitelja zaštite.

U razdoblju tranzicije javljaju se i anomalije u zdravstvenom sustavu, što utječe na kvalitetu života djece i roditelja. U zemljama u tranziciji uvodi se tzv. neformalno plaćanje koje "pokazuje nejednaku dostupnost zdravstvenih usluga, tj. poteškoće dostupnosti i ostvarenja jamčenih zdravstvenih prava, a što najviše pogađa upravo siromašnije stanovništvo. Riječ je o jednom od najozbiljnijih, a ujedno najmanje istraženih i najmanje analiziranih problema zdravstvene jednakosti"(Zrinščak, 2002., str. 114).

Složenost uvjeta u kojima suvremena obitelj egzistira još kompleksnijom čini zaposlenost majke. Zaposlenost majke dovodi do problema funkcionalne organizacije obitelji. Schelsky (1998:28, prema Puljiz i Zrinščak, 2002) upozorava na sukob obiteljskih i radnih uloga: "Naš sustav rada nije kompatibilan s obitelji, i obratno, naša struktura obitelji i kućanstva nije kompatibilna s radom. Ova temeljna kontradikcija sustava prelama se preko leđa zaposlene majke". Interferencija između posla i obitelji je dvosmjerna - posao može ometati obiteljski život, a obiteljski život može ometati radno funkcioniranje. Rezultati istraživanja Jelušić i Maslić Seršić (2005) pokazuju kako sudionice istraživanja statistički značajno većim procjenjuju stupanj u kojem njihov posao ometa obiteljski život nego što obiteljske obaveze ometaju njihovo radno ponašanje. Rekoncijilacija rada i obitelji može se odvijati na dva načina. Prvi način se odnosi na obiteljsku prilagodbu na zaposlenost majke (npr. odgađanje rađanja djece, rađanje manjeg broja djece, preraspodjela rada unutar obitelji). Drugi način se odvija adaptacijom tržišta na potrebe obitelji (npr. fleksibilni oblici zapošljavanja, rad na udaljenosti, kraće radno vrijeme, olakšani ulazak ili izlazak na tržište rada i sl.).

Zemlje bivšeg socijalističkog sustava ostvarile su značajne pomake u pretvorbi ekonomskih, političkih i pravnih sustava. Međutim, nedovoljno je učinjeno u sektoru socijalne politike. Razlog tome je, osim ostaloga, što uspjeh socijalne politike ovisi o uspješnim gospodarskim pokazateljima. U kontekstu transformacije patrijarhalne obitelji i njezinih funkcija te promjene tradicionalnih mreža socijalne potpore obitelji, javlja se potreba za socijalnom politikom kao organiziranom državnom skrbi u rješavanju socijalnih problema pojedinca i obitelji. Sve veći broj samačkih kućanstava, jednoroditeljskih, rekonstruiranih i drugih oblika obitelji trebaju širu potporu države.

Obiteljska politika je javna politika kojom država, a u širem smislu društvo, djeluju na obiteljske resurse s namjerom poboljšanja položaja, prije svega ugroženih obitelji s djecom (Puljiz i Zrinščak, 2002). Modeli obiteljske politike vezani su uz modele socijalne politike. U suvremenim društvima značajna skrb se posvećuje obitelji, veća su državna davanja obitelji, a dostupne su službe za pomoć obitelji. Državna potpora obitelji počiva na načelu kompenzacije za dodatne financijske napore koje zahtijevaju djeca i stariji te članovi obitelji s posebnim teškoćama. Državna davanja imaju preventivni karakter kako bi se spriječilo osiromašenje obitelji s mnogo djece i/ili drugih uzdržanih članova obitelji. Osnovne mjere obiteljske politike čine financijska pomoć te olakšice usmjerene na veće obitelji s djecom (dječji dodatci, porezne olakšice, plaćeni porodni i roditeljski dopusti).

Zaštita materinstva čini posebnu skupinu mjera obiteljske politike. Dostupnost i kvaliteta institucionalne brige za djecu predstavlja jednu od najučinkovitijih metoda olakšavanja tereta majčinstva. Sustav predškolske skrbi za djecu jedan je od ključnih obiteljskih socijalnih servisa i odgojno-obrazovnih ustanova. Važnost toga čimbenika se može ilustrirati primjerom SAD i Švedske u kojima se zaustavio pad nataliteta nakon intenzivnog otvaranja jaslica i vrtića, te naglim padom nataliteta u bivšoj Istočnoj Njemačkoj, gdje je nakon ujedinjenja došlo do smanjenja društvene brige za te predškolske institucije (Rindfuss i Brewster, 1996). Usklađenost majčinske i radne uloge povećava se kad je institucionalna briga organizirana za ranu dječju dob i kad postoje društveni oblici brige za djecu u izvanškolsko vrijeme. Teret majčinstva, odnosno nespremnost majki na korištenje institucionalne brige za djecu, povećava u nekim zapadnim zemljama visoka cijena jaslica i vrtića kao i njihova niska materijalna ili socioemocionalna kvaliteta (Rindfuss i Brewster, 1996.). Mjere obiteljske politike treba usmjeriti prema podupiranju kvalitete obiteljskog života, a posebno poboljšanju položaja žene i omogućavanju cjelovitog razvoja djece. Posebnu potporu trebaju obitelji u stresnim životnim razdobljima - obitelji koje očekuju dijete, obitelji s novorođenim djetetom, obitelji s djecom prije ulaska u školu te obitelji s predadolescentskom djecom. Valja također pružiti potporu rizičnim tipovima obitelji (siromašne obitelji, jednoroditeljske obitelji, obitelji s djecom koja imaju probleme u školi,

ponašanju ili razvojnim problemima, obitelji u razdoblju rastave i nakon rastave). Povećanje neobiteljskog sektora i porast broja nepotpunih obitelji također zahtijevaju promjene u mjerama obiteljske politike.

PARTNERSTVO RODITELJA I RAZLIČITIH ČIMBENIKA DRUŠTVENE POTPORE

Prema kontekstualnom ekološkom modelu razvoja djeteta, Grolnick i suradnici (2008) kontekstualne utjecaje nazivaju *pritisima odozgo* (okolinski ili situacijski izvori stresa), *pritisici odozdo* (obilježje djeteta i njegovo ponašanje) te *pritisici iznutra* (unutranja obilježja roditelja). Obilježja lokalne zajednice te razina uspostavljenog partnerstva između obitelji i relevantnih čimbenika lokalne zajednice predstavljaju snažan okolinski utjecaj na roditeljstvo.

Suvremena obitelj se susreće s brojnim socijalnim problemima u čijem nadvladavanju treba pomoć službenih institucija uže i šire društvene zajednice. Kako bi se realizirao holistički pristup društvenoj potpori roditeljima, potrebno je uspostaviti partnerske odnose između roditelja i relevantnih čimbenika društvenog konteksta. Gradnja partnerstva je u funkciji prevencije štete i promocije snaga (Gardner, 2003), odnosno smanjenja mogućih rizika i osnaživanja zaštitnih procesa obiteljskog sustava. Partnerstvo u potpori roditeljima ostvarit će pozitivnim ishodima za sve podsustave unutar obiteljskog sustava. Govoreći o cjelovitoj potpori roditeljima, Moran i suradnici (2004) ističu tri skupine pozitivnih ishoda: ishodi za dijete (pozitivno ponašanje, emocionalni razvoj i edukacijska postignuća), ishodi za roditelje (roditeljske vještine, roditeljski stavovi i uvjerenja, roditeljska znanja i razumijevanja te emocionalno i mentalno zdravlje roditelja) te ishodi za dijete i roditelja (pozitivni odnosi djece i roditelja).

U promišljanju partnerskih odnosa između roditelja i čimbenika društvene potpore valja poštivati načela koja osiguravaju uspjeh zajedničkih aktivnosti. Assmusen i suradnici (2007) navode smjernice koje doprinose pozitivnim ishodima: različiti roditelji imaju različite potrebe; učinkovitija je potpora koja dolazi iz više izvora; roditelji ne žele surađivati s ustanovama i službama koje ih osuđuju ili stigmatiziraju; službe trebaju biti dostupne i prijateljski raspoložene prema roditeljima; riječ preporuke roditelja je najučinkovitija promidžba za neku ustanovu.

U novije vrijeme sve više se govori o potrebi snažnije društvene potpore roditeljima te čvršćeg povezivanja obitelji i lokalne zajednice. Brahm i Bowling (2009) ukazuju na potrebu uspostavljanja odnosa simbioze između obitelji i zajednice. Obitelj, kao dio zajednice, sudjeluje u stvaranju kulturne, socijalne, političke i gospodarstvene infrastrukture društvene zajednice, ali istovremeno crpi različite vrste pomoći iz raspoloživih resursa zajednice. Partnerstvo

roditelja s čimbenicima lokalne zajednice je u funkciji zaštite djeteta i obitelji te podrška roditeljstvu i pozitivnom razvoju djece. U tom smislu lokalna zajednica treba nuditi raznovrsne programe i aktivnosti za djecu, mladež i roditelje, a ponuđene programe valja temeljiti na potrebama njihovih korisnika. Noviji koncepti prevencije problema u ponašanju usmjereni su prema prednostima određene zajednice, njezinoj otpornosti i partnerstvu. Život u podupirućoj zajednici omogućuje razvoj potencijala mladih i obitelji, a čvrste veze sa subjektima različitih službi i ustanova stvaraju ozračje za optimalan razvoj.

Brahm i Bowling (2009) smatraju da lokalna zajednica treba omogućiti razvojne prednosti mladima te navode značajke podupiruće sredine: susjedstvo koje brine; poticanje pozitivnih odnosa s odraslim članovima zajednice koji nisu roditelji a koji mogu poslužiti kao dobar model mladima²; stvaranje brižnog školskog ozračja; stvaranje zajednice koja cijeni mlade i visoko vrednuje službe za građane; stvaranje sigurnog okruženja za mlade; omogućavanje izbora velikog broja programa za djecu i mlade; njegovanje pozitivnog vršnjačkog utjecaja; poticanje uključivanja vjerskih zajednica.

Istražujući prediktore zdravih i problematičnih ponašanja, Hawkins i suradnici (1992) su utemeljili sveobuhvatnu strategiju koja počiva na resursima zajednice nazvavši je *zajednicom koje brinu*. Cilj je mobilizirati i trenirati zajednicu kako bi se smanjili rizični čimbenici koji su prediktori problematičnih ponašanja te osnažiti zaštitne čimbenike. Za svaku zajednicu stvaraju se programi koji su usmjereni prema promicanju zdravih stavova i jasnih standarda ponašanja kod kuće, u školi i u zajednici, stvaranju snažnih veza s čimbenicima zajednice koji nose zdrava stajališta i jasne standarde, prepoznavanju i cijenjenju osobnih karakteristika svake mlade osobe.

Uspostava partnerskih odnosa je osobito značajna u situacijama mladih u riziku i roditelja u riziku. U poduzimanju mnogih preventivnih aktivnosti nastoji se uključiti što veći broj relevantnih subjekata lokalne zajednice kako bi se njihovim partnerskim i sinergijskim djelovanjem podupro pozitivan razvoj mladih. Prevencija utemeljena na zajednici predstavlja kombinirani sklop aktivnosti u koje se uključuju mladi, njihovi roditelji, stručnjaci raznih profila te različite ustanove, službe i udruge. Radi prevencije stvaraju se regionalne koalicije na načelu podijeljene odgovornosti u kojoj svaki subjekt imaj svoj dio obveza i odgovornosti.

Međutim, uspostava partnerskih odnosa je otežana u slučajevima kada službe zajednice ili roditelji nisu spremni i dovoljno otvoreni za međusobnu suradnju. Asmussen i suradnici (2007) navode neke od razloga zbog kojih se roditelji nisu voljni uključiti u suradničke odnose: prezaposlenost i nedostatak

---

² Benson (2008, prema Brahm i Bowling, 2009) smatra da djeca u svim razvojnim stadijima, osim s roditeljima, trebaju pozitivne ohrabrujuće odnose s tri ili više odraslih osoba.

vremena, negiranje problema i potrebe za suradnjom, nedostatak znanja o važnosti uspostave suradničkih odnosa, sram i nesigurnost te prijašnje loše iskustvo u svezi suradnje.

U partnerstvu roditelja i službi lokalne zajednice posebice je značajno uključiti roditelje sa specifičnim potrebama – roditelje koji prolaze bolno razdoblje razvoda, usamljene roditelje, roditelje tinejdžera, roditelje djece koja zlorabe drogu, roditelje koji žive u siromaštvu te roditelje iz ranjivih obitelji. Asmussen i suradnici (2007) predlažu specifične pristupe rada različitih društvenih službi u animiranju navedenih skupina roditelja. Pozicija partnera traži da se svakom roditelju pristupa s razumijevanjem i poštovanjem uvažavajući specifičnost i složenost situacije u kojoj se nalazi.

Osim odgojno-obrazovnih i zdravstvenih ustanova koje pružaju važnu potporu roditeljima i djeci, mnogi drugi čimbenici lokalne zajednice mogu doprinijeti kvaliteti roditeljskog odgoja i cjelovitom razvoju djeteta, i to prvenstveno kroz različite programe potpore roditeljstvu. Kvantiteta i kvaliteta ponuđenih programa otkriva koliko je lokalna zajednica izašla u susret roditeljima i njihovom potrebom za potporom u roditeljstvu. Prema rezultatima istraživanja Ureda UNICEF-a za Hrvatsku (Pećnik, 2013), od usluga podrške roditeljstvu roditelji³ najviše koriste tečajeve za trudnice i individualno savjetovanje s pedijatrom. Istraživanje ukazuju na slabu dostupnost usluga za osnaživanje roditeljskih kompetencija. Rezultati provedenog istraživanja također otkrivaju da roditelji kao prepreke pristupu potrebnim uslugama navode "nepriuštivost i nepristupačnost usluga, odnosno nedostatak informacija koje bi im omogućile da im pristupe" (Pećnik, 2013:204).

PARTNERSTVO OBITELJI I PREDŠKOLSKE USTANOVE

Ulaganje društva u kvantitetu i kvalitetu programa za djecu rane i predškolske dobi danas se smatra ključnim za kasniji školski uspjeh i uspješno cjelovito odrastanje djece (Jensen, 2009), ali i preduvjetom usklađivanja obiteljskih i radnih obveza roditelja te rasta fertiliteta. Republika Hrvatska zaostaje za ostalim zemljama Europske unije s obzirom na razinu uključenosti djece u predškolske programe (Baran i sur., 2011). Nažalost, razvoj usluga u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju je često prepušten inicijativi lokalnih zajednica, odnosno hrvatski sustav predškolskog odgoja i obrazovanja karakteriziraju značajne i postojeće regionalne razlike (Dobrotić i sur., 2010). Pri tome, nije riječ samo o razlikama u zastupljenosti predškolskih programa,

---

³ Uzorak istraživanja je obuhvatio roditelje šestomjesečne, jednogodišnje, trogodišnje i šestogodišnje djece.

nego i o modalitetima njihovih financiranja. Navedeno ne omogućuje svoj djeci jednak pristup programima ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Prema istraživanjima Ureda UNICEF-a za Hrvatsku, "uz općenito nisku uključenost djece u predškolske programe u Hrvatskoj svakako zabrinjava i činjenica da izvan sustava češće ostaju djeca iz obitelji nižeg socioekonomskog statusa, koja u konačnici najviše 'dobivaju' uključivanjem u takve oblike skrbi" (Pećnik, 2013:179).

Uspostava partnerskih odnosa između roditelja i odgojitelja te preuzimanje aktivnije uloge roditelja u radu predškolskih ustanova bitna je karakteristika humanističke koncepcije predškolskog odgoja. U suvremenim predškolskim programima ističe se potreba poštivanja posebnosti svake obitelji te uvažavanja roditelja kao partnera i aktivnih sudionika u realizaciji programa. Prema nacrtu Nacionalnog kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2014), partnerstvo vrtića s roditeljima je jedno od vrijednosnih uporišta novog kurikula. Na roditelje se gleda kao na partnere u predškolskoj ustanovi te kao na zagovornike i promotore odgojno-obrazovnog procesa, kao i posrednike prema lokalnoj zajednici. Štoviše, predškolske ustanove trebaju omogućiti "roditeljsko djelatno sudjelovanje u oblikovanju vizije ustanove te prilike za sudjelovanje roditelja u planiranju, realiziranju i evaluaciji odgojno-obrazovnoga procesa" (Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, 2014:12).

Pozitivni učinci partnerstva reflektiraju se u roditeljskim ponašanjima i osjećaju roditeljske kompetencije, djetetovim postignućima, kao i u odgojiteljevoj kompetenciji i njenoj percepciji djeteta i obitelji. Većina istraživanja o partnerstvu roditelja i odgojitelja usmjerena su prema otkrivanju utjecaja partnerstva na djetetova postignuća u nekim specifičnim razvojnim područjima, npr. u spoznajnom, socio-emocionalnom, govornom i dr. Schoon i Parsons (2002) su istraživali čimbenike koji doprinose otpornosti ili ranjivosti djece te su identificirali obrazovane majke, pomoć očeva i uključenost roditelja kao zaštitne čimbenike. Utjecaj ranog uključivanja roditelja u aktivnosti odgojno-obrazovne ustanove je, prema mišljenju autora, dugoročan te se osjeća tijekom budućih godina školovanja. Mc Wayne i suradnici (2004) su uočili multivarijantne odnose između različitih dimenzija uključivanja roditelja u predškolske ustanove i djetetovih socijalnih i školskih postignuća. Djeca koja očituju pozitivne rezultate učenja te pozitivna druženja s vršnjacima i odraslima imaju roditelje koji aktivno potiču učenje kod kuće, roditelje koji održavaju izravne i redovite kontakte s odgojno-obrazovnom ustanovom te roditelje koji percipiraju manje prepreka u procesu suradnje s pedagoškim djelatnicima. Roditeljska uključenost doprinosi boljoj spremnosti djeteta za školu (Lau i sur., 2011) te razvoju socio-emocionalnih vještina u djece (Albright i sur., 2011). Rezultati istraživanja Galindo i Sheldon (2012) ukazuju na pozitivne učinke

roditeljske uključenosti u partnerstvo s odgojiteljima na razvoj čitalačkih i matematičkih vještina u djece.

Razmatrajući partnerstvo roditelja i odgojitelja, Epstein (2001) navodi šest temeljnih oblika partnerskih odnosa: pomoć roditeljima u roditeljstvu, komunikacija između roditelja i odgojitelja, volontiranje roditelja u predškolskim ustanovama, pomoć roditeljima u poticanju učenja djeteta kod kuće, sudjelovanje roditelja u donošenju odluka te uključenost roditelja u suradnju s lokalnom zajednicom. Pomoć u roditeljstvu uključuje organizaciju predavanja ili radionica za roditelje na temu roditeljstva, pružanje informacija roditeljima o djetetovim postignućima i ponašanjima te odgojiteljevo traženje informacija od roditelja u svezi s osobinama, sposobnostima ili interesima djeteta. Komunikacija između roditelja i odgojitelja se odnosi na organiziranje grupnih roditeljskih sastanaka radi pružanja informacija o predškolskom programu i događanjima u predškolskoj ustanovi, prigode za individualni razgovor roditelja s odgojiteljima, telefonsku komunikaciju roditelja s odgojiteljima, tjedno ili mjesečno slanje mapa dječjih radova na uvid roditeljima radi pregleda ili komentara te telefonske upite odgojitelja o djetetu u slučaju njegova izostanka tijekom nekoliko dana. Mogućnosti volontiranja roditelja u predškolskoj ustanovi obuhvaća poticanje roditelja na volontiranje i aktivno sudjelovanje u radu predškolske ustanove te upoznatost roditelja s postojanjem sobe u predškolskoj ustanovi za susrete s drugim roditeljima ili odgojiteljima. Pomoć roditeljima u poticanju učenje djeteta kod kuće odnosi se na dobivanje informacija od odgojitelja (pedagoga, psihologa) o postupcima poticanja razvoja djeteta i unaprjeđivanja djetetovih različitih vještina i sposobnosti u obiteljskom okruženju, kao i na odgojiteljevu pomoć roditeljima u odabiru različitih izvanvrtičkih tečajeva i programa za dijete. Mogućnosti sudjelovanja roditelja u procesu donošenja odluka obuhvaća poznavanje predstavnika roditelja u upravnom vijeću predškolske ustanove, uključenost roditelja u planiranje odgojno-obrazovnog rada te u proces donošenja odluka u svezi s organizacijom radnog vremena, uređenja prostora, nabavke opreme, kao i na načine uključivanja roditelja u procese donošenja odluka te poticanje roditelja na kontakt s manje uključenim roditeljima kako bi se čule njihove ideje i problemi. Uključenost roditelja u suradnju s lokalnom zajednicom odnosi se na njihovo sudjelovanje u programima i aktivnostima različitih ustanova i službi lokalne zajednice (knjižnice, parkovi, muzeji, športske organizacije i sl).

Zanimljiv primjer pedagoškoga partnerstva između roditelja i odgojitelja je nizozemski projekt *Roditelji i raznolikost* (Van Keulen, 2004) čiji je cilj unaprijediti komunikaciju i suradnju između roditelja i profesionalaca u predškolskim ustanovama i u prvim razredima osnovne škole. Zadaće projekta jesu: unaprijediti osobne kontakte roditelja i odgojitelja, unaprijediti suradnju obitelji i ustanova, osmisliti sredstva kako bi se navedeno realiziralo (priručnike, brošure, video snimke, module za uvježbavanje) te planirati

buduću implementaciju ovog metodičkog pristupa. Redovito su organizirane radionice na temu obiteljska sredina, komunikacijske vještine, odgojni stilovi i običaji, kulturni šok (interkulturalnost) i dr. Roditelji su također uvježbavali nekoliko uloga: živjeti zajedno, raditi zajedno, misliti zajedno i odlučivati zajedno. Projekt je realiziran u razdoblju od 2003. do 2005. godine, a rezultati su vrednovani prema sljedećim kriterijima: svjesnost i osjetljivost prema partnerstvu, percepcija roditelja i njihove različitosti, stavovi i ponašanja odgojitelja, metode i pristupi u realizaciji projekta, strategije implementacije projekta na razini ustanove te vanjska politika i suradnja. Rezultati projekta su potvrdili vrijednost ulaganja napora u poticanje pedagoškog partnerstva između roditelja i odgojitelja.

PREDUVJETI USPJEŠNOG PARTNERSTVA RODITELJA I ODGOJITELJA

Preduvjet uspješno uspostavljenih partnerskih odnosa jest uzajamna spremnost roditelja i odgojitelja, kao i ostalih stručnih djelatnika predškolske ustanove, na kvalitetnu komunikaciju i razmjenu. Unatoč brojnim dobrobitima suradnje, mnogi roditelji se nerado odazivaju na pozive odgojitelja. Rezultati istraživanja o sudjelovanju roditelja u pedagoškim radionicama u dječjim vrtićima govore o svega 10% roditelja koji se uključuju u ponuđene programe (Ljubetić, 2007). Kao jedan od ključnih nedostataka u organizaciji radionica u predškolskim ustanovama Matov (2014) navodi neuključenost i slab odaziv, prije svega, očeva. Autorica također konstatira uopće slabu uključenost roditelja u zajedničke radioničke aktivnosti djece, roditelja i odgojitelja te ističe kako uvijek ista skupina roditelja surađuje i uključuje se aktivno u partnerstvo s odgojiteljima.

Govoreći o čimbenicima koji utječu na razinu uključenosti roditelja, Rous i suradnice (2003) navode rasnu i nacionalnu pripadnost, socio-ekonomski status te obrazovni status roditelja kao čimbenike koji djeluju na roditelje prigodom uključivanja u zajedničke aktivnosti s odgojiteljima. Prema mišljenju autorica, programi za uključivanje roditelja pripadnika bijele rase ne uspijevaju udovoljiti potrebama pripadnika drugih rasnih skupina, i obrnuto. Autorice također donose rezultate mnogih istraživanja koja otkrivaju da se roditelji nižeg socio-ekonomskog statusa rjeđe uključuju u partnerske odnose jer se češće suočavaju s mnogim poteškoćama (problemi prijevoza, nedostatak vremena, čuvanje djece, financijske teškoće). Roditelji višeg socio-ekonomskog statusa imaju u pravilu fleksibilniji dnevni ritam te ne doživljavaju dodatne dnevne stresore koji bi umanjili njihovu želju za sudjelovanjem. Ispitujući ponašanja odgojitelja kao mogući čimbenik ometanja uspostave partnerskih odnosa s roditeljima, Bruckman i Blanton (2003) navode kao ometajući

čimbenik odgojiteljeve negativne stavove o roditeljima s nižim primanjima i s nižim obrazovnim statusom.

Interpretacija partnerstva ovisna je i o uvjerenjima i očekivanjima sudionika. Foot i suradnici (2000) smatraju da se konstruktivno partnerstvo između odgojitelja i roditelja treba temeljiti, između ostaloga, i na poznavanju i razumijevanju očekivanja i želja roditelja. Autori su na uzorku od 911 roditelja istražili roditeljske preferencije, znanja i očekivanja od različitih vrsta predškolskih programa. Ustanovili su da roditelji prvenstveno očekuju sigurnost i brigu za dijete tijekom njegovog boravka u predškolskoj ustanovi. Očekivanja roditelja i odgojitelja često se ne podudaraju – različite su (iako komplementarne) uloge te različita znanja, umijeća i iskustva. Razlike u očekivanjima pojavljuju se i kao posljedica utjecaja različitih socio-kulturnih konteksta kojima sudionici pripadaju.

Kao preduvjete uspješne suradnje Matov (2014) navodi uočavanje i promjenu negativnih stavova koji ometaju suradnju te osnaživanje čimbenika koji doprinose otvorenosti roditelja i odgojitelja za suradnju. U radu se kao značajna prepreka ističu negativni stavovi roditelja koji ometaju suradnju, kao i negativni stavovi odgojitelja o sebi i o roditeljima. Čimbenici otvorenosti za suradnju "doprinose iznošenju stavova, razmjeni mišljenja, upoznavanju potreba drugih s kojima pokušavamo ostvariti suradnju" (Matov, 2014:5), a odnose se na otvorenost predškolske ustanove prema potrebama djece i njihovih roditelja te poduzimanje odgovarajućih akcija u odnosu na uočene potrebe. Senzibiliziranost djelatnika predškolske ustanove očituje se u kontinuirano organiziranim različitim oblicima kvalitetne suradnje, a prema autorici riječ je o individualnim razgovorima odgojitelja i roditelja, kutićima za roditelje, roditeljskim sastancima (posebice roditeljskim komunikacijskim sastancima) te radionicama za druženje djece, roditelja i odgojitelja.

U Nacionalnom kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje kao pretpostavke izgradnje partnerskih odnosa navode se "poštovanje, prihvaćanje različitosti, ohrabrivanje, podržavanje, aktivno slušanje i ostala ponašanja koja omogućavaju reciprocitet u razmjeni informacija u svezi s djetetom te primjereno i usklađeno odgojno-obrazovno djelovanje prema djetetu, a sve s ciljem djetetove dugoročne dobrobiti" (Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, 2014:12).

UMJESTO ZAKLJUČKA

Suvremeno roditeljstvo je u stalnoj promjeni i interakciji s užim i širim društvenim kontekstom, pa je osobito važno da relevantni čimbenici društva prepoznaju i uvažavaju potrebe djece i roditelja te na njih odgovore odgovarajućom obiteljskom, socijalnom i odgojno-obrazovnom politikom.

Usklađivanjem i nadopunjavanjem društvenih akcija i programa u funkciji je dobrobiti djece i obitelji, a onda i budućnosti našeg naroda. Potpora roditeljima djece rane i predškolske dobi je posebno značajna u svjetlu brojnih istraživanja o važnosti navedenog razdoblja u budućem razvoju i odgoju djece. Stoga se kao imperativ nameće potreba uspostave i kontinuiranog građenja partnerstva između obitelji i predškolskih ustanova. U nacrtu Nacionalnog kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje se zahtjeva da predškolska ustanova "prepozna i odgovori na one potrebe roditelja, tj. skrbnika djeteta koje su im u određenoj fazi njegova roditeljstva prioritet, kao primjerice u ponudi primjerenih programa za njegovo dijete; u fleksibilnoj organizaciji prihvata djeteta; u prilagođavanju dnevnog ritma (prehrana, dnevni odmor) i sl.; u zagovaranju prava i potreba djeteta ili u pronalaženju potrebnih informacija i resursa te službi koje mogu pospješiti razvoj djeteta" (Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, 2014:11).

Navedeno je moguće ostvariti u partnerstvu s resornim ministarstvima, organizacijama civilnog društva, stručnjacima, profesionalcima i roditeljima, odnosno kroz integraciju svih sustava (zdravstvo, predškolski odgoj i obrazovanje, socijalnu skrb i civilni sektor), koji pružaju potporu djeci i roditeljima.

LITERATURA

- Albright, M.I.; Wiessberg, R.P.; Dusenbury, L.A. (2011). *School-family partnership strategies to enhance children's social, emotional, and academic growth*. Newton: National Center for Mental Health.
- Asmussen, K.; Corlyon, J.; Hauari, H.; La Placa, V. (2007). *Supporting Parents of Teenagers*. Nottingham: Policy Research Bureau.
- Baran, J.; Dobrotić, I.; Matković, T. (2011). Razvoj institucionaliziranog predškolskog odgoja u Hrvatskoj: promjene paradigme ili ovisnost o prijedrenom putu?. *Napredak*, 152(3-4): 521-539.
- Bejaković, P.; Gotovac, V. (2011). Aktivnosti na gospodarskom oporavku u Republici Hrvatskoj s naglaskom na tržište rada. *Revija socijalne politike*, 18(3): 331-355.
- Brahm, B.A.; Bowling, C.J. (2009). *Building Caring Communities to Support Families*. Ohio: State University.
- Bruckman, M.; Blanton, P. (2003). Welfare-to-work single mothers' perspectives on parent involvement in Head Start :Implications for parent-teacher collaboration, *Early Childhood Educational Journal*, 30(3):145-150.

- Dobrotić, I.; Matković, T.; Baran, J. (2010). Zaposlenost žena i pristup sustavu predškolske skrbi za djecu u Hrvatskoj: postoji li veza? *Revija za socijalnu politiku*, 17(3): 363-385.
- Galindo, C.; Sheldon, S.B. (2012). School and Home connections and children's kindergarten achievement gains: The mediating role of family involvement. *Early Childhood Research Quarterly*, 27(1): 90-103.
- Gardner, R., (2003). *Supporting families: Child protection in the community*. Chichester: John Wiley & Sons.
- Epstein, J. (2001). *School, family, and community partnership: Preparing educators and improving schools*. Boulder: Westview Press.
- Foot, H.; Howe, C.; Cheyne, C.; Terras, M.; Rattray, C. (2000). Pre-school Education: parents' preferences, knowledge and expectations. *International Journal of Early Years Education*, 8(3): 189-204.
- Hawkins, J.D.; Catalano, R.F.; Miller, J.Y. (1992). Risk and Protective Factors for Alcohol and Other Drug Problems in Adolescence and Early Adulthood: Implications for Substance Abuse Prevention. *Psychological Bulletin*, 112: 64-105.
- Jelušić, J.; Maslić Seršić, D. (2005). Obiteljske i radne okolnosti kao prediktori ravnoteže obiteljskog i poslovnog života zaposlenih majki. *Suvremena psihologija*, 8(1): 23-36.
- Jensen, C. (2009). ESPAnet/JESP Doctoral Researcher Prize Essay: Institutions and the politics of childcare services. *Journal of European Social Policy*, 19(1): 7-18.
- Lau, E.Y.H.; Hui, L.; Rao, N. (2011). Parent involvement and children's readiness for school in China. *Educational Research*, 53(1): 95-113.
- Ljubetić, M. (2007). *Biti kompetentan roditelj*. Zagreb: Mali profesor.
- Matov, J. (2014). *Predumjeti uspješne suradnje odgojitelja i roditelja*. Završni rad. Zadar: Sveučilište u Zadru.
- Maslić Seršić, D.; Trkulja, J. (2009). Nesigurnost posla kao predmet istraživanja u psihologiji: teorije operacionalizacije, nalazi. *Društvena istraživanja*, 18(3): 523-545.
- McWayne, C.; Hampton, V.; Fantuzzo, J.; Cohen, H.L.; Sekino, Y. (2004). A Multivariate Examination of Parent Involvement and the Social and Academic Competencies of Urban Kindergarten Children. *Psychology in the Schools*, 41(3): 363-377.
- Mjesečno statističko izvješće. 23(10) (2014). Zagreb: Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske.
- Moran, P.; Ghatge, D.; Van der Merwe, A. (2004). *What works in Parenting Support? A Review of the International Evidence*. Nottingham: Policy Research Bureau.
- Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje* (2014). Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta.

- Pećnik, N. (ur.) (2013). *Kako roditelji i zajednice brinu o djeci najmlađe dobi u Hrvatskoj*. Zagreb: Ured za UNICEF Hrvatske.
- Puljiz, V.; Zrinščak, S. (2002). Hrvatska obiteljska politika u europskom kontekstu. *Revija socijalne politike*, 9(2): 117-137.
- Rindfuss, R.R.; Brewster, K. (1996). Childrearing and fertility. U: Casterline, J.B.; Lee, R.D.; Foote, K. (ur.), *Fertility in the United States: New Patterns, New Theories. Population and Development Review*. New York: The Population Council
- Rous, B.; Hallam, R.; Grove, J.; Robinson, S.; Machara, M. (2003). *Parent Involvement in Early Care and Education Program: A Review of Literature*. Lexington: University of Kentucky.
- Schoon, I.; Parsons, S. (2002). Competence in the face of adversity: the influence of early family environment and long-term consequences. *Children and Society*, 16: 260-272.
- Van Keulen, A. (2004). Diversity and accessibility in early childhood education, Groningen: EU Conference Childcare in a changing world, 21.-23.10.2004.
- Zakon o socijalnoj skrbi (2013). *Narodne novine*, 157/13.
- Zrinščak, S. (2002). Socijalna i obiteljska politika u zemljama tranzicije. *Revija socijalne politike*, 9(1): 107-115.

THE PARTNERSHIP BETWEEN FAMILY AND PRESCHOOL INSTITUTIONS AS SUPPORT OF PARENTHOOD

ABSTRACT

The complexity of the conditions in the social, political and economic area creates an unfavourable environment in which the modern family faces many challenges, especially parents in their parenting. Parents need adequate social support, both from formal and informal sources of social support. In order to implement a holistic approach to parents' social support, it is necessary to establish partnership relations between the parents and the relevant factors of the social context, and integrate all systems (health care, preschool education, social welfare and civil sector) as a support for parenting. The preschool institutions have a special mission – to recognize the needs of children and parents, as well as to motivate and involve parents in partnership with the preschool institutions staff.

KEY WORDS: *early and preschool education, parenting, partnership*